

I. В. БЕРЕЗА, В. А. СОКОЛЕНКО

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ПОДАТКОВА СКЛАДОВА

У системі заходів регулювання міжнародного бізнесу податкова складова має виняткове значення. Розвиток бізнесу значною мірою залежить від інструментів податкової політики, актуальним завданням якої є створення оптимального податкового поля в Україні, для розвитку відкритої національної економічної системи. Статтю присвячено вивченню теоретичних та практичних податкових аспектів у міжнародному бізнесі України. Ефективний рівень і режим оподаткування сприяє залученню іноземного капіталу, розвитку міжнародного бізнесу, збільшення державних доходів і зростання валового внутрішнього продукту країни. Розглядаються чинники які гальмують процес інвестування до нашої країни. Аналізуються проблеми, а також шляхи їх вирішення, щодо податкової складової бізнесу України. Детально зосереджується увага на деякі податкові аспекти до яких в першу чергу належать: правила трансфертного ціноутворення, правило «тонкої капіталізації», правила звітності міжнародних груп компаній в розрізі країн. Висвітлено сутнісні характеристики, ознаки та правила трансфертного ціноутворення та «тонкої капіталізації». Розглянуто дії щодо Плану дій BEPS, які прогнозують ліквідувати недоліки міжнародного податкового регулювання та розбіжності в національному податковому законодавстві різних країн, які сприяють «приховуванню» корпоративного прибутку та штучного його переміщенні до низькоподаткових юрисдикцій, де вже компанії не здійснюють економічну діяльність. Сформовано пропозиції щодо удосконалення законопроектів, які дозволять визнати Україну як країну, що співпрацює з питань оподаткування. Ці законопроекти дадуть змогу зміцнити економічний зв'язок між Україною та країнами СНД і Східної Європи. Відновлення і зміцнення цих зв'язків, це найлегше на сьогодні, оскільки кожна сторона відчуває потребу в цьому. Саме зараз Україна вживає заходи щодо їх відновлення на основі ефективного ринкового механізму економічної взаємодії.

Ключові слова: міжнародний бізнес, податкова складова, інвестування, податковий тягар, правило трансфертного ціноутворення, правило «тонкої капіталізації».

I. В. БЕРЕЗА, В. А. СОКОЛЕНКО

МЕЖДУНАРОДНЫЙ БИЗНЕС В УКРАИНЕ: НАЛОГОВАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ

В системе мер регулирования международного бизнеса налоговая составляющая имеет исключительное значение. Развитие бизнеса в значительной степени зависит от инструментов налоговой политики, актуальной задачей которой является создание оптимального налогового поля в Украине, для развития открытой национальной экономической системы. Статья посвящена изучению теоретических и практических налоговых аспектов в международном бизнесе Украины. Эффективный уровень и режим налогообложения способствует привлечению иностранного капитала, развития международного бизнеса, увеличение государственных доходов и рост валового внутреннего продукта страны. Рассматриваются факторы тормозящие процесс инвестирования в нашу страну. Анализируются проблемы, а также пути их решения, по налоговой составляющей бизнеса Украины. Подробно концентрируется внимание на некоторых налоговых аспектах к которым в первую очередь относятся: правила трансфертного ценообразования, правило «тонкой капитализации», правила отчетности международных групп компаний в разрезе стран. Освещены существенные характеристики, признаки и правила трансфертного ценообразования и «тонкой капитализации». Рассмотрены действия относительно Плана действий BEPS, которые прогнозируют ликвидировать недостатки международного налогового регулирования и разногласия в национальном налоговом законодательстве разных стран, которые способствуют «сокрытию» корпоративной прибыли и искусственного его перемещения в низконалоговые юрисдикции, где уже компании не осуществляют экономическую деятельность. Сформированы предложения по совершенствованию законопроектов которые позволят признать Украину как страну, которая сотрудничает по вопросам налогообложения. Эти законопроекты позволят укрепить экономическую связь между Украиной и странами СНГ и Восточной Европы. Восстановление и укрепление этих связей, это доступней всего на сегодняшний день, поскольку каждая сторона чувствует потребность в этом. Именно сейчас Украина принимает меры по их восстановлению на основе эффективного рыночного механизма экономического взаимодействия.

Ключевые слова: международный бизнес, налоговая составляющая, инвестирование, налоговое бремя, правило трансфертного ценообразования, правило «тонкой капитализации».

I. BEREZA, V. SOKOLENKO

INTERNATIONAL BUSINESS IN UKRAINE: TAX COMPONENT

In the system of regulation of international business, the tax component is of exceptional importance. The development of business is largely dependent on tax policy tools, the actual task of which is to create an optimal tax field in Ukraine, for the development of an open national economic system. The article is devoted to the study of theoretical and practical tax aspects in the international business of Ukraine. Effective level and taxation regime helps to attract foreign capital, develop international business, increase state revenues and increase gross domestic product of the country. The factors hindering the process of investing in our country are considered. The problems, as well as ways of their solution, concerning the tax component of Ukrainian business are analyzed. Detailed attention is focused on some tax aspects, which primarily include: transfer pricing rules, the rule of "thin capitalization", the rules of reporting of international groups of companies by country. Essential characteristics, features and rules of transfer pricing and "thin capitalization" are highlighted. The actions on the BEPS Action Plan are considered, which propose to eliminate the shortcomings of international tax regulation and differences in the national tax legislation of different countries, which promote "concealment" of corporate profits and its artificial transfer to low tax jurisdictions, where companies are no longer engaged in economic activity. The proposals on the improvement of bills that will recognize Ukraine as a cooperating country on taxation issues have been formed. These bills will make it possible to strengthen the economic link between Ukraine and the countries of the CIS and Eastern Europe. Recovering and strengthening these ties is the easiest to date, as each party feels that need. Right now Ukraine is taking measures for their restoration on the basis of an effective market mechanism of economic interaction.

Keywords: international business, tax component, investment, tax burden, transfer pricing rule, "thin capitalization" rule.

Вступ.

На сучасному етапі розвитку світової економіки,

кожна країна не може розвиватися незалежно від інших країн, користуючись виключно своїми

ресурсами. Кожна держава має вживати заходи з метою участі в міжнародних економічних відносинах, для подальшого розвитку національної економіки, саме це і сприятиме розвитку міжнародного бізнесу.

В Україні міжнародний бізнес знаходиться тільки на початковій стадії розвитку. Країна прагне стати повноцінним партнером у світовій і європейській спільноті, і для цього необхідне розширення і посилення міжнародної економічної діяльності.

Створення оптимального податкового поля в Україні є актуальним завданням для сучасної відкритої національної економічної системи. Ефективний рівень і режим оподаткування сприяє залученню іноземного капіталу, розвитку міжнародного бізнесу, збільшення державних доходів і зростання валового внутрішнього продукту країни. В умовах глобалізації та міжнародної конкуренції податкова привабливість стає ще одним інструментом агрегування ресурсів світової економіки. У даних умовах створення і розвиток раціональної системи оподаткування міжнародного бізнесу для України стає особливо актуальним.

Мета роботи. Дослідити роль податкових аспектів в розвитку міжнародного бізнесу в Україні. Запропонувати заходи щодо вирішення кола питань, які сприятимуть подоланню негативних явищ у розвитку міжнародного бізнесу в Україні. Проаналізувати проблеми, а також шляхи їх вирішення, щодо податкової складової міжнародного бізнесу України.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Питання податкових аспектів у сфері міжнародного бізнесу розглядали такі вітчизняні автори, як В. Е. Новицький, А. П. Румянцев, Г. Н. Клишко, О. А. Кириченко. Серед них слід виділити Новицького В. Е., який провів численні дослідження (більше 200 наукових праць і публікацій) за темою міжнародної економіки та міжнародного бізнесу [1].

Виклад основного матеріалу.

Міжнародний бізнес – це система ділових відносин і господарських операцій, які здійснюються суб'єктами господарювання двох або більше країн.

Головною метою міжнародного бізнесу є стабілізація та збільшення обсягу й норми прибутку, тобто підвищення рентабельності, ефективності загального бізнесу того або іншого економічного суб'єкта [2].

Нова парадигма менеджменту, який використовує різноманітні ІТ-технології, дозволяє керувати бізнесом за багатьох тисяч кілометрів що відкриває перед економікою України доволі привабливі перспективи надходження іноземних інвестицій. Через те, що міжнародні ринки для України є важливими для зростання економіки та для створення умов для інтеграції у світову економічну систему [3].

Проте процес іноземного інвестування в Україну гальмується численними чинниками. Основні серед них: нестабільне й надмірне регулювання; нечітка правова система; мінливість економічного середовища; корупція; достатньо великий податковий

тягар; проблеми щодо встановлення чітких прав власності; низький рівень доходів громадян; труднощі у спілкуванні з урядовими та приватизаційними органами; мінливість політичного середовища; відсутність матеріальної інфраструктури; проблеми виходу на ринки [4].

До того ж, Україну практично не включено у світові ринки капіталів, науково-технічної інформації й технологій; українські підприємства не беруть участі в міжнародних спеціалізаціях і кооперуваннях. Без розвитку цих напрямків науково-технічного прогресу, Україна перетворилась на малоперспективного партнера, в міжнародному економічному співробітництві.

Розвиток міжнародного бізнесу в Україні тісно пов'язаний з розглядом податкових аспектів.

На даний час, міжнародною спільнотою ведеться глобальна боротьба з ухиленням від сплати податків, фінансуванням тероризму та протидією легалізації (відмиванню) коштів. Неможливим стає використання офшорних компаній міжнародними структурами. Посилюються заходи з контролю за діяльністю банків, які детально вивчають своїх клієнтів, остереігаючись великих штрафів. Нині для відкриття рахунку в іноземному банку, потрібно документувати фактичну присутність компанії в місці її реєстрації. Необхідно надати документи, які засвідчать, що даний бізнес активний, тобто наявність реальних контрагентів та контрактів з ними, наявність реального офісу та офіційно працевлаштованих працівників. Щоб застосувати конвенцію про уникнення подвійного оподаткування нерезиденту, який отримує дохід на території України, буде недостатньо лише наявності довідки (або її нотаріально посвідченої копії), яка підтверджує статус податкового резидента. Нерезиденту потрібно довести той факт, що отримувач доходу є бенефіціарним (фактичним) власником доходу.

Існує чимало податкових аспектів, на які необхідно звертати увагу в межах міжнародного бізнесу. В цьому ракурсі до основних аспектів належать: правила трансфертного ціноутворення, правило «тонкої капіталізації», правила звітності міжнародних груп компаній в розрізі країн [5,6].

Щодо правил трансфертного ціноутворення, то прибуток від усіх транскордонних операцій (які контролюються відповідними критеріями законодавства) повинен визначатися згідно з принципом «витагнутої руки». Відповідно принципу «витагнутої руки» величина прибутку котра оподатковується, розрахована правильно, якщо ціна угоди між партнерами не відрізняється від ринкової ціни.

У разі недотримання контрольованих операцій ринковим умовам, платнику податків будуть донараховані податкові зобов'язання, які б у нього виникли при ринковому ціноутворенні та правильному визначенні прибутку.

Критерії для визначення операції містяться в Податковому кодексі України, а саме в п. 39.2. [5]. Контрольованими операціями є господарські операції

платника податків, що можуть впливати на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств платника податків, а саме:

- господарські операції, що здійснюються з пов'язаними особами – нерезидентами;
- зовнішньоекономічні господарські операції з продажу та/або придбання товарів та/або послуг через комісіонерів-нерезидентів;
- господарські операції, що здійснюються з нерезидентами, зареєстрованими в державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України;
- господарські операції, що здійснюються з нерезидентами, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи. Перелік організаційно-правових форм таких нерезидентів в розрізі держав (територій) затверджується Кабінетом Міністрів України.

Господарські операції з нерезидентами мають відповідати умовам:

- річний оподатковуваний дохід платника податку від будь-якої діяльності повинен перевищувати 150 млн грн (за вирахуванням ПДВ і акцизів);
- загальна сума операцій платника податків з пов'язаним контрагентом-нерезидентом за рік повинна перевищувати 10 млн грн (за вирахуванням ПДВ і акцизів).

У разі незмінного партнерства нерезидента і представництва в Україні, таке партнерство є контрольованим, якщо обсяг таких операцій перевищує 10 млн грн на рік (за вирахуванням ПДВ і акцизів).

Щодо правила «тонкої капіталізації», то це правило ґрунтується на відображенні процентів за кредитами в податковому обліку. Коли сума боргового зобов'язання перед особами нерезидентами перевищує суму власного капіталу платника податку у 3,5 рази (а для фінансових установ та лізингових компаній – у 10 разів), то за даними зобов'язаннями процентні витрати повинні відображатися відповідно спеціальним правилам.

Щодо правил звітності міжнародних груп компаній в розрізі країн, то на сьогодні в національному податковому законодавстві правило звітності міжнародних груп компаній в розрізі країн не відображається, його ведення передбачається зі здійсненням Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (План дій BEPS) [7].

План дій BEPS прогнозує 15 дій для ліквідування недоліків міжнародного податкового регулювання та

розбіжностей в національному податковому законодавстві різних країн, які сприяють «приховуванню» корпоративного прибутку та штучному його переміщенні до низькоподаткових юрисдикцій, де вже компанії не здійснюють економічну діяльність.

Проект Закону по втіленню в Україні тяжких заходів передбачає:

- обмежити витрати на фінансові операції з пов'язаними особами; запобігти зловживанню застосовувати договори які дають змогу уникнути подвійне оподаткування;
- запобігти штучного уникнення визнання статусу постійного представництва;
- удосконалити контроль за трансфертним ціноутворенням.

Прийняття та впровадження цього Закону дасть змогу уникати визнання України як країни, яка не може співпрацювати з питань оподаткування та розширюватиме можливості для здійснення українським бізнесом діяльності на зовнішніх ринках, запобігаючи негативного ставлення з боку іноземних контрагентів та інвесторів.

Важливим є забезпечити ефективність податкового регулювання відповідно до Плану дій BEPS, саме це дасть змогу забезпечити фінансову стабільність в Україні, в момент переходу до вільного руху капіталу, передбаченого Законом України «Про валюту і валютні операції» [8].

Висновки. Отже, міжнародний бізнес є об'єктивною основою формування системи міжнародного менеджменту та завчасно спланованих заходів з узгодження господарських операцій фірм, організацій різних країн. Головною метою міжнародного бізнесу, як прогресивного напрямку підприємницької діяльності є отримання прибутку, створення умов для вирішення стратегічних економічних завдань

Тема розвитку міжнародного бізнесу в Україні включає значну кількість податкових аспектів. Описані нами тенденції – лише частина списку нових і актуальних феноменів в міжнародному зовнішньому середовищі бізнесу.

Перспективи розвитку міжнародного бізнесу в Україні, визначатимуться, тотальним рівнем економічного росту країни, фактичними результатами реалізованих реформ, дійсним оновленням структури суспільного виробництва і розширенням експортного потенціалу та подальшим удосконаленням податкової системи [9,10].

Всупереч наявним проблемам і негативним тенденціям розвитку міжнародного бізнесу, Україна з погляду довгострокових перспектив, без сумніву, приваблює іноземних інвесторів. Цей інтерес визначатиметься як загальним масштабом сфери застосування іноземних інвестицій, так і значним зрушенням щодо ринкового перетворення і стабілізації політичної ситуації [11].

Сформовані пропозиції щодо удосконалення податкових аспектів, дозволять визнати Україну як

країну, що співпрацює з питань оподаткування. Ці пропозиції дадуть змогу зміцнити економічний зв'язок між Україною та країнами СНД і Східної Європи. Відновлення і зміцнення цих зв'язків, це найлегше на сьогодні, оскільки кожна сторона відчуває потребу в цьому. Саме зараз Україна вживає заходи щодо їх відновлення на основі ефективного ринкового механізму економічної взаємодії [12].

Слід зауважити, що впровадження в Україні заходів, які пропонуються у Плані BEPS, є дуже актуальними особливо в тому випадку, якщо в Україні здійсниться перехід від оподаткування прибутку підприємств до оподаткування виведеного капіталу.

Вирішення визначеного кола питань сприятиме подоланню негативних явищ у розвитку міжнародного бізнесу в Україні.

Список літератури

1. Новицький В. С. Міжнародна економічна діяльність України. – Київ: КНЕУ, 2003. – 948 с.
2. Вергун В. А. Міжнародний бізнес: підручник / В. А. Вергун. – К.: ВПЦ Київський університет, 2009. – 690 с.
3. Баранов Р. А. Основні тенденції міжнародного бізнесу / Р. А. Баранов // Вісник НУЛП – 2006. – № 567: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 198–203.
4. Родченко В. В. Десять підходів до розвитку міжнародного бізнесу в Україні // В. В. Родченко. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/PSPE/20083/Rodchenko_308.htm
5. Податковий кодекс України: за станом на 15 березня 2019 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>.
6. Бец Н. О. Податкові аспекти міжнародної реструктуризації бізнесу/ Н.О. Бец // Юридична газета online – 2018 URL: <http://attorneys.ua/uk/publications/tax>.
7. Проект Закону із запровадження Плану дій BEPS в Україні / Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/proekt-zakonu-iz-zaprovadzhennia-planu-dii--v-ukraini?category=novini-ta-media&subcategory=vsi-novini>
8. Закон України «Про валюту і валютні операції»: від 21.06.2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
9. Богданов Р. В. Проблеми та перспективи розвитку міжнародного бізнесу в Україні / Р. В. Богданов. URL: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/802/.
10. Вишняк Л. В. Розвиток міжнародного бізнесу в Україні в умовах глобальної фінансової кризи / Л. В. Вишняк // Актуальні

проблеми міжнародних відносин – 2011. – Вип. 98(2). – С. 78–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_98%282%29_32

11. Кокоріна В. І. Імперативи розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації / В.І. Кокоріна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 67–73.
12. Пенська І. О. Торгівельні орієнтири України на світових ринках. Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. 2013. № 2. С. 5–11

References (transliterated)

1. Novytsky V. E. International economic activity of Ukraine. – Kyiv: KNEU, 2003. – 948 p.
2. Vergun V. A. International business: Textbook / V.A. Vergun. – K: VPC Kyiv University, 2009 – 690 p.
3. Baranov R. A. Main tendencies of international business / R. A. Baranov // Bulletin of NLLP – 2006. – no. 567: Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of development and development problems. – pp. 198–203.
4. Rodchenko V. V. Some approaches to the development of international business in Ukraine // V. V. Rodchenko Available at: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-3/Rodchenko_308.htm
5. Tax code of Ukraine: as of March 15. 2019 / The Verkhovna Rada of Ukraine. – Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>.
6. Bets N. O. Tax aspects of international business restructuring / N.O. Bets // Legal newspaper online – 2018 Available at: <http://attorneys.ua/ru/publications/tax->
7. Draft Law on the implementation of the BEPS Action Plan in Ukraine / Ministry of Finance of Ukraine. – Available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/proekt-zakonu-iz-zaprovadzhennia-planu-dii--v-ukraini?category=novini-ta-media&subcategory=vsi-novini>
8. The Law of Ukraine "On currency and currency operations": from 21.06.2018 / The Verkhovna Rada of Ukraine. – Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
9. Bogdanov R. V. Problems and prospects of development of international business in Ukraine / R.V. Bogdanov Available at: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/802/.
10. Vishnyak L. V. Development of international business in Ukraine in the conditions of the global financial crisis / L. Vishnyak // Current Problems of International Relations – 2011. – Edit. 98 (2). – P. 78–79. – Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_98%282%29_32
11. Kokorina V. I. Imperatives of international business development in the conditions of globalization / V. I. Kokorina // State and Regions. Series: Economics and Business. – 2010. – no. 3. – pp. 67–73.
12. Pyanskaya I. O. Ukraine's commercial landmarks in world markets. Foreign trade: law, economics, finance. 2013. no. 2. pp. 5–11

Надійшла (received) 18.03.2020

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Берега Ірина Віталіївна (Берега Ирина Витальевна, Bereza Irina) – студентка Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; Харків, Україна; irina.bereza.97@gmail.com.

Соколенко Володимир Анатолійович (Соколенко Владимир Анатольевич, Sokolenko Volodymyr) – професор НТУ «ХПІ», кандидат економічних наук, професор кафедри менеджменту та оподаткування Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; Харків, Україна; volodymyr@sokolenko.me